

# Latweeschu Uwises.

Nr. 37. Zettortdeenâ 11. September 1852.

## No Salwes.

Jau pehrn Nerretes, Veel-Salwes, Daudse-waffas un Rundables dsimtskungs, tas zeenigs Grahws Schuwalows, us Salwes mahzitaja luhgschanu ittin mihligi bija fohlijees, preeksch Veel-Salwes draudsdes jaunu basnizu likt zelt, jo wezza basniza ikdeenâ jaw tai-fijahs sakrist; arridsan preeksch draudsdes pulka par masa bija palikkusi. Tadeht us scha augsta lunga pawehleschanu tanni April mehnesi schinni gaddâ ta wezza basniza, ko ta Nerretes dsimts preileene Gwa Elisabeth von Plettenberga tanni 1692trâ gaddâ bija zehlfusi — lâ to no tahpeles, kas pee altara stahweja, warreja lassiht — tilke noplehsta un tuhliht pee jaunâs basnizas-tee semmes-darbi eefahkti. Patti schi basnizas usbuhweschana tam prahdigam un gohdigam Architekt-kungam Johann Heldt irr uswehleta, kas jau tshetras draudsdes ar glihtahm un brangahm basnizahm irr puschlojis, un kurra flawa zaur saweem skunstigeem darbeem us muhsu puffi leela irr palikkusi. Arti schi muhsu basniza, zeek no bildes warr nospreest, ko Architekt-kungs irr usrakstijis, branga un azzim tohti patihkama paliks.

Kad tee muhrneeki to pundamenti, tikpat eeksch semmes, lâ wirfs semmes bija pabeigusch, tad tanni 15tâ August mums ta preeka deena bija atnahlfusi, lâ mehâs pee muhsu jaunâs basnizas to grunts-akmini warrejam likt, kas pee ittin jauka skaidra waffaras laika un ar firsnigahm un garrigahm Deewa-luhgschanahm notikke. So us scho deenu kahdi kaiminuumahzitaji ar mihligu firdi tai Salwes mahzitaja aizinaschanai bija pallausijusch un atnahlfusch scho deenu ar Deewa wahrdeem swehtiht; tikpat leela Wahzu un Latweeschu draudse ic no swehscheem pagasteem bija sapulzinajufees. Nerretes wezzakais mahzitajs Wagner to

Deewa kalposchanu eefahze, tai draudsei Latweeschu wallodâ, zil sinnadams, tohs basnizas notikkumus tannis pehdigds 160 gaddds, kamehr wezza basniza stahwejusi, fluddinadams, wehl peeminnedams, lâ tanni laika 9 mahzitaji pee schahs draudsdes strahdajusch, starp scheem arridsan wiinna pascha tehwa-tehws, un Sunnakstes mahzitaja, Stendera, tehwa-tehws bijusch. Tad wehl par muhsu augsti zeenijamu un schehligu Keiseru, kas muhsu Luttera-tizzibu ar leelu laipnibu un stipru prahtu aistahw un usturr, un par wiinna peederri-geem Deewu no firds peeluhdse, tâ lâ arri par draudsdes dsimts-kungeem, waldineekem, preekschneekem, mahzitajeem un draudsdes lohzeekem. Tad Salwes mahzitajs draudsei lassija preekschâ Latweeschu wallodâ to pahrtulkodams, kas tanni rakstama-ahdâ stahweja rakstihst, ko warra lahde buhschoht eelikt, un eeksch grunts-akmini eemuhreht. Pehz scheem wahrdeem tad tas grunts-akmins tilke likts, pee lâ wiffi lungi un mahzitaji, draudsdes preekschneeki un arri weens pagasta puifis rohku peelikdami muhreja. Nu wehl Sunnakstes un Schrpilles mahzitajs Stender un Saules mahzitajs Bockhorn, tas pirmais Latweeschu, tas chtrais Wahzu wallodâ ar stipreem wahrdeem scho jaunu eefahktu darbu tai Deewa schehlastibai un wiinna stiprai apwehtischanaï un pasargaschanai nowehleja, turklahst tohs draudsdes lohzeklus pastubbinadami un pamahzidami: lâ scho nammu, kad buhs pabeigts, par Deewa nammu buhschoht zeenihst, un tur no Deewa swehteem wahrdeem kahdâ reisê to zellu us muhschigu dsihwibu atrast un sawahm dwehselehm preeku, meeru, tizzibu un zerribu eemantohst zaur Jesu Kristu muhsu Kungu. Weidschoht tad Salwes mahzitajs, wiffas zittas luhgschanas un firdswehleschanas weenâ

luhgſchanâ fanemdams, lihds ar wiſſeem mah-  
zitajeem un draudſes lohzeekteem zekds mettahs,  
Latweeſchu wallodâ to ſwehtu luhgſchanu luhg-  
dams, tad ar kallekti un baſnizas ſwehtifcha-  
nas wahrdeem to draudſi atlaide.

Lai Deems ſchehligi wiſſas luhgſchanas un  
firdeſ-wehleſchanas par ſcho jaunu eefahktu  
Deewa nammu, par muhſu ſchehligu Kei-  
ſaru, par dſimts-lungeem un par draudſi un  
draudſes-lohzeekteem un preekſchneekeem paklau-  
fitu, ka es ſawâ laikâ atkal preezigi arri no  
ſchahs baſnizas eefwehtifchanas Uwifſes  
laſſitajeem warretu ſluddinaht.

Chr. Joh. Fuhs.

### R u n n a,

teikta, kad Latweeſchu beedri 10tâ September deenâ f. g.  
Nihgl bija ſapulzeti.

Subs, Zeenigee un Nihktotee, isgahjuſchâ  
gaddâ par ſcho laiku manni eſſeet likkuſchi is-  
redſeht par muhſu beedribas preekſchſehdetaju,  
zaur to teeſham manni gohdinadami. Ka  
wahjakajs no wahjeem gan ne eſmu eekahrojis  
tahdu gohdu, kas jo mahziteem un ſpehziagem,  
ne es, buhs drihſi parahdams; bet, to ſajut-  
tis warreju tapat preezatees; jo mans mihligs  
preekſchgahjejs, muhſu Behrents ar ittin  
kohſchi ſaſtandeteem perſchineem manni eedroh-  
ſchinaja, ka ir es, warrbuht, gan wehl eefpeh-  
ſchoht, Zums un mihteem Latweeſcheem woi  
ſchâ woi tâ leeti derreht. Laimigs es buhtu,  
ja ir ſchodeen mums isdohtohs, teem ar muhſu  
likkumeem ſaderrigeem beedribas nodohmeem is-  
tiket un nodohmatam labbumam jo tuwi peetapt.

Muhſu beedriba man rahdahs wehl maſa  
ſtudru-puſſnite, kas, ja ſabeedroti ſtudri tai  
tikli ne peeneſ preedehm un eglehm nobirru-  
ſchas ſkuijinâs, ar zittahm derrigahm man-  
tahm, newarr augtinu augt un eeredſeta buht.  
Bet kahdas mantinas nulle wehl ſcho puſſni  
warr pa-augſtinaht?.. Kahdas to tâ pa-  
augſtinaht, lai no tahs tik labbi kwehpetaji,  
ka lagsdigallas warr waijadſibas isnemt?....  
Man ſchleket, ka

- 1) us to derrehs Wahzeem dohts Latweeſchu  
wallodas krahjums, jeb Leksikons. Tahds  
teeſham irr taggad baſnizmahzitajeem,  
teeſaſkungeem, meſchungeem, muifſchas  
waldneekeem un zitteem walſts ſtrahdnee-  
keem ittin lohti waijadſigs, kur nelaika  
Stendera Wahrdu-krahjumâ teem wairs  
pilnam nepeeteek. Muhſu wahrdu-krah-  
jumâm arr buhtu gallâ japeeleek ihſa wal-  
lodas-mahziba jeb grammatika;
- 2) mums wehl klahtohs ſagahdaht pamoh-  
dinateem Latweeſcheem kahdu weegli ſa-  
prohtamu paſaules dabbas-mahzibu, jeb  
wihſiku, lai mahnus teem no prahta  
un laiſtumu no firdim pagallam warre-  
tum isdſiht;
- 3) preenahktohs, teem ihſu ſemmes mehrotaju  
ſkohlu, jeb Geometriju rohka doht,  
kas teem ihpaſchi pee mahju kohpſchanas  
geldetu;
- 4) teem buhu jadaudſina daſchadas ſinnas,  
wiſſtihmi no Anglu ſemneekeem isdobma-  
tas, us labbakeem pelneem ſemmes-koh-  
pejeem derrigas; jo zil dauds ko wehl  
muhſu arraji isneeka, kas leeti leekams;
- 5) mums wehl kriht, tautas behrnineem  
prahtu mohdinaht un firdis ſaſildiht ar  
labbeem un taiſneem ſtahteem no paſau-  
les notikkumeem;
- 6) warretum gan weenu Uwifſchu lappinu  
par mehneſi islaift, kurrâ pahr eedrikke-  
tahm grahmatahm ſinnas dohtu, Latwee-  
ſchu wallodas gohdu glahbtu, un drikketu  
grahmatu wainas mihligi uſrahditu.

Ne gribbu teem pretti teeptees, kas irr tahdi  
Wahzu wallodas ſlawetaji, ka tee wehletohs,  
Latweeſchu wezzu jauku un baggatu wallodu  
lihds ar to tautinu, kas to tizzigi runna, pa-  
gallam isnihzinaht un Latweeſchus — ſit venia  
verba! — par Wahzu puſſkohka lehzejeem  
pahrwahrtiht. Sarunnafimees par to wah-  
ziſti, ka weddahs!

Un nu wehl, Subs Zeenigee un Nihktotee,  
man ne nemmeet par launu, kad ne launohs,  
Zums atgahdaht to, kas taggad iſteikſees.

Zitti no muhsu gohdajameem beedreem irr ais-kawejufchi, tohs muhsu naudas krahjumam ik gaddus peelcekamus diwi fudr. rub. preeksch-fehdetajam eefubtiht, warr buht tapehz, ka tee naw sinnajufchi kam? — Woi scheem kungeem to gohda-parradu pagallam buhs atlaist, woi to no teem praasih?.. Man schkeet, ka pras-fams, ja schohs zeenigus ne gribbam aistikt!

So teizis warru sawu usrunnu, ka beedribas darboschanu eerahditajs pabeigt, Zuhshuhgdams, lai Zums patiktu, muhsu fudru puhfnites waijadsibas arri wehl turpma mihligi apzerreht un tai no juhsu garrigahm mantahm to peenest, lai ta ne-ismihkt, bet wairina wairuma eet un azzim redsoht pazekahs. Speh-zinajeet ir manni ar Zuhfu mihlibu un mihlestibu — dixi.

Rihgi 11ta Septemberi 1852 gadda.

M. K. Hugenberger.

Patweefchu beedribas preekschfehdetajs.

### Deewa brihnuma spehks pee mirrejeem.

Deews zilweka meesu un dwehfeli tik zeeti irr saweenojis, ka neween weena ohtraikalpo, bet ka arri kur weenai flikti klahjajs, ohtra lihds zeesch, kur weena spehka peenemmahs, arri ohtra stiprinajajs. Sinnams mums wifseem, ka flimneekam lihds ar meefas wahjibu arri useet firdsnostumschana un behdigs prahts. Domehr arri ne retti warrefi redseht, ja firds eesch paschahm wifgruhtakahm meefas fahpehm no Deewa nemmahs drohschibu un zerribu, ka tad it ka jauns spehks zaur kauleem un dsihflahm eet, ta ka schee jaw nogurrufchi atkal pazekahs. Illatrs mahzitajs gan pee gruhteem flimneekem daschlahrt irr redseht, ka tam lungam spehzigu pee winnu dwehfesehm strahdoht, arri ta pufsmirrusi meefa us kahdu brihdi atkal atdsihwojajs. Man pascham weenreis gaddijajs to redseht. Biju no mahjas isbrauzis un pa tam starpam weena labbi wezza seewina us nahwes-ziffahm gulleddama pee man bij subtijusi, lai nahloht winnu peh-

digo reisi meeloht. Pahrbrauzis tuhda stedschohs pee to wezziti. Bet jaw nahwes-engelis bij fahzis winnas wahju meefas-buhdinu noplehst. Winna gulleja gulta bes nekahdas atjehgas. Peegahjis pee winnu es fahzu firfnigi par winnu Deewu luhgt. Un redsi! winnas azzis, kas jaw bij aiskrittufschas un tumfschas palikkufschas, pamasitinam atwehrahsh un apflaidrojahsh un til prahtigi un schehligi us man flattijahsh, ka gan manniju, ka wehl bij pee pilna prahta. Kad winnu nu praasihju, woi wehl kahrojoht swehtu wakkarinu, tad patte runnahst gan ne spehje, bet galwinu drufzin lohziya, sihmedama, ka gan gribboht. Un tikko es winnu bij meelojis un Deewam winnas dwehfeli pawehlejis, tad schi arr bij aisgahjusi Deewa preekscha.

Sche es peeminnu, to ne zil ilgi esmu lassijis par weenu augstu karrakungu, kas us paschahm nahwes-ziffahm gulleddams wehl eenaidneeku karraspehku uswarreja. Preeksch kahdeem pahri simts gaddeem Ahprikas semme dsihwoja kahds kehniensch ar wahrdu Mulei Mulaks no Araberu tautas. Schim nahwigä flimniba gulloht leels eenaidneeka karraspehks winna walsti eelauschahs. Gelfsch paschahm nahwes-mohkham tas kehniensch to dsirdejis pazekahs un ar gudru prahtu wiffas leetas apgahda ka teem eenaidneekem warr prettim turretees. Jaw deena aust, kura ar winneem waijadsija lautees, tad tam kehniem useet wehl stipraks eenaidneeks ne ka tee bija, kas preeksch pilsfata muhreem stahweja legeri, prohti nahwe. So azzim redsoht nahwe klahstah un klahstah nahst un zittadi ne warreja dohmaht, ka kehniensch buhs nomirris, pirms wehl ar teem eenaidneekem kauschana fahlfes. Domehr kas kehniensch sawu pehdeju ta ka ar warru fanemm; pats ne warredams wairs staigahst; winsch fewi neschus leel isnest pee saweem karrakunneem, kas jaw bij pa kahrtam fastahditi. Sche winsch wehl balsi pazek un tohs usrunna, lai drohschi zihnijajs prett eenaidneekem un no winnu usmahschanas tohs sawejus isglabbj. Tad wehl ihpaschi

teem kaxa wirfneekeem pawehl, kas jadarra, un teem peekohdina, lai tam kaxa spehklam ne fakka, ka pats effoht mirris, lihds kamehr tee eenaidneeki buhschoht uswarreti. — Bet wehl winnam ta fakkoht ne bij waktas nomirt. Tee kaxa spehki zits us zittu grubschahs, un jaw Mulei Mulaka kaxa wihri sahll weetahm behgt no teem eenaidneekeem; wehl mafs brihdinsch, tad schee buhs uswarrejuschi. Tad Mulei Mulaks, ka no swescha spehka pazelts, israujahs no farwu nesseju rohklam; winsch pats faruus is-kliduschus kaxa wihrus atkal safauz; winsch pats ar teem no jauna teem eenaidneekeem wirfu eet. Un it ka buhtu zaur scho brihnuma-notikkumu zits prahts pee teem gan drihs jaw uswarreteem kaxa wihreem zehlees, schee nem-mahs jaunu spehku, bailles un drebbeschana no winneem kriht us teem eenaidneekeem; schee sahll behgt un wissi tohp uswarreti. Pa tam starpam tas lehninsch saweem nessejeem mett ar azzim, lai winnu aisness. Taggad winnam bij laiks nomirt. Wehl pirktu pazell lihds muttei, sihmedams, lai ne weenam ne fakka, ka mirstoht un — irr pagallam.

(Turplikkam beigums.)

(Skattees 35 Awischu lappä f. g. „Lepnas meitas.“)

**U t b i l d a.**

Klau, wezs puiss dohd mahzibu!  
 Tas dabbus garru deggumu.  
 Es tahdus sibwus ne gribbu,  
 Lai pee zue dohd par wehrdinu!

Grecta Kniffis. pr.

**Utbilda Kniffschu Greetinai.**

Pehz pluhmehm lehka lapsa dikti;  
 „Tahs kshbas irr!“ tad sauz itt pittu.  
 Ta Greetin kniffin kniffe ilgi;  
 Nu brehz: „tee puisschi wissi sikt!“

Wandineeks. — 3.

**Teesas fluddinaschanas.**

No Lihwes-Wehrses-Luzumuischas pagasta teefas tohp wiss tee, kam kahdas tairnas parradu prassischanas pee teem Luzumuischas saimneekeem Aufs Preis no Wirtneeku un Indrik Sarris no Zaunsemmu (Sillian) mahjam, par kurru mantahm parradu un sil-

tas mahju uskohpschanas dehl konkurse spreesta, us-  
 aiginati, pee saudeschanas sawas teefas, diwu mehne-  
 schu starpa, prohti lihds 16to Oktober f. g., kas par  
 to weenigu un isleshgschanas-terminu nolikts, ar sa-  
 wahm prassischanam un peeklahjigahm peerahdischa-  
 nam pee schibs pagasta teefas peeteiktees un sagaibht,  
 ko teefa par scho leetu pehz likkumeem spreedihs, ar to  
 peedraudeschanu, ka wissus tohs, kas sawas prassischa-  
 nas lihds wirspeeminnetam terminam ne buhs peedewu-  
 schi, wehlat wairs ne klausihis. Lihwes-Wehrse, tai  
 21ma August 1852.

(L. S.) J. Manke, pagasta wezzakajs.  
 (Nr. 142..) +++ Janne Müller, peeschdetajs.

No Dhsolumuischas Krehna pagasta teefas tohp zaur  
 scho wisseem un ikkatram fluddinahts, ka par to mantu  
 ta Schmahrdes muischas Grikku-mahju nohmueela  
 Aufs Major, kas ne spehjis farwu nohmumaksahnt,  
 konkurse spreesta, un tohp wissi un ikkatris, kam kah-  
 das prassischanas pee tahs konkurses mantas, usai-  
 nati, ar sawahm prassischanam un skaidrahm pee-  
 rahdischanam lihds 29to Oktober f. g., kas par to  
 weenigu terminu nolikts, pee schibs pagasta teefas  
 peeteiktees, jo pehz schi termina neweenu wairs ne  
 klausihis. Dhsolumuischas pagasta teefas nammä, tai  
 23schä August 1852.

(L. S.) +++ Pagasta wezz. Andreis Freyberg.  
 (Nr. 712.) C. Golowin, teefas stihweris.

**Zittas fluddinaschanas.**

Dsintemuischä Kewele warhes no Jurgeem 1853  
 diwas lohpu-muischas us arrenti dabbut. Kam pa-  
 tikschana schibs muischas us arrenti nemt, tee warr  
 lihds 15. Oktober f. g. Keweles muischä peeteiktees. 3

Jannellis no 15 lihds 17 gaddeem, no  
 Latweeschu fabrias, kam patihl pohdneela  
 ammatu mahzitees, warr kshatalas sinnas  
 par scho leetu dabbut Wezzä Swirlanku  
 muischä pee  
**K. Gellner.**

Zaur scho teel sinnamu darrihts, ka Zelgomas Mah-  
 rias-tirgu, kas 11tä Septembar, un Mikkela-tirgu,  
 kas ohtra Oktober eekriht, — Schihdu swehtku labbad  
 scho gadd astenas deenas wehlatu, prohti tai 18tä  
 Septembar un 9tä Oktober turehs.

**Wihw driffelt.**

No jubmallas-gubernias augitas waldischanas puffed: Collegienrath v. Braunschweig, Jenfor.  
 No. 252.